

Слабкий Г.О., Ілько А.В., Хасілева А.О.

**ХАРАКТЕРИСТИКА
СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ
ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ
У ДИТЯЧОГО НАСЕЛЕННЯ
ЗДОРОВ'Я ОРГАНУ ЗОРУ**Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський
національний університет»,
м. Ужгород, Україна

Slabkiy H.O., Ilko A.V., Khasileva A.O.

**CHARACTERISTICS
OF THE MODERN SYSTEM
OF PRESERVING
AND STRENGTHENING
THE HEALTH OF THE ORGAN
OF VISION IN CHILDREN**State University «Uzhhorod National University»,
Uzhhorod, Ukrainegennadiy.slabkiy@uzhnu.edu.ua**Вступ**

Всесвітня Організація Охорони Здоров'я прогнозує зростання поширення захворювань органу зору у дитячого населення [1; 2]. При цьому необхідно відмітити, що європейська стратегія «Здоров'я для всіх» [3], Цілі сталого розвитку до 2030 року [4], Концепція ВООЗ «Основні складові системи охорони здоров'я» [5], а також Глобальний план дій з реалізації ініціативи ВООЗ VISION 2020 [6] вказують на те, що порушення зорових функцій в дитячому віці має значний потенційний негативний вплив на можливість соціалізації та якість життя людини протягом всього її життя і потенціал економічного, соціального розвитку та обороноздатність країни в майбутньому.

Актуальність розробки сучасної функціонально-організаційної системи збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору посилюється недосконалістю практичного впровадження організаційних принципів профілактики та своєчасної діагностики в системі надання медичної допомоги дітям із ризиком порушення зорових функцій [7–10], низьким рівнем знань батьками із дітьми та вчителів основ офтальмогігієни та мотивованої здоров'язберігаючої поведінки [11–14] та негативним впливом війни проти російської воєнної агресії на стан здоров'я населення та можливість отримання необхідної медичної допомоги [15–18] при зниженні відповідального відношення значної частки населення до збереження власного здоров'я [19; 20].

Мета: представити обґрунтовану та розроблену сучасну функціонально-організаційну систему збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору.

Об'єкт, матеріали і методи дослідження

Об'єкт дослідження: функціонально-організаційна система збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору.

Матеріали: дані проаналізованих та неведених у вступі наукових інформаційних джерел та результати особистих попередніх наукових досліджень.

Методи: бібліографічний, моделювання, структурно-логічного аналізу.

Результати дослідження

Базуючись на результатах, отриманих у ході попередніх досліджень, було розроблено систему медико-соціальних кластерів збереження та зміцнення здоров'я органу зору у дітей, яка представлена на рис. 1.

Методичною основою створення кластерів став системний підхід до їх розроблення з визначенням ролі та участі кожного у досягненні визначеної мети – забезпечення збереження та зміцнення у дітей високого рівня здоров'я органу зору шляхом профілактики патологій органа зору та організації доступної, якісної і своєчасної медичної допомоги.

При розробці системи було виділено чотири базові медико-соціальних кластери забезпечення у дитячого населення збереження та зміцнення здоров'я органу зору. Запропонованими кластерами являються наступні.

Формування у батьків і дітей мотивованого відповідального ставлення до збереження здоров'я органу зору.

Створення умов для дітей на всіх їх життєвих етапах по збереженню здоров'я органу зору та навчання їх основам здоров'язберігаючої поведінки.

Забезпечення проведення профілактичних медичних оглядів із розробкою, за необхідності,

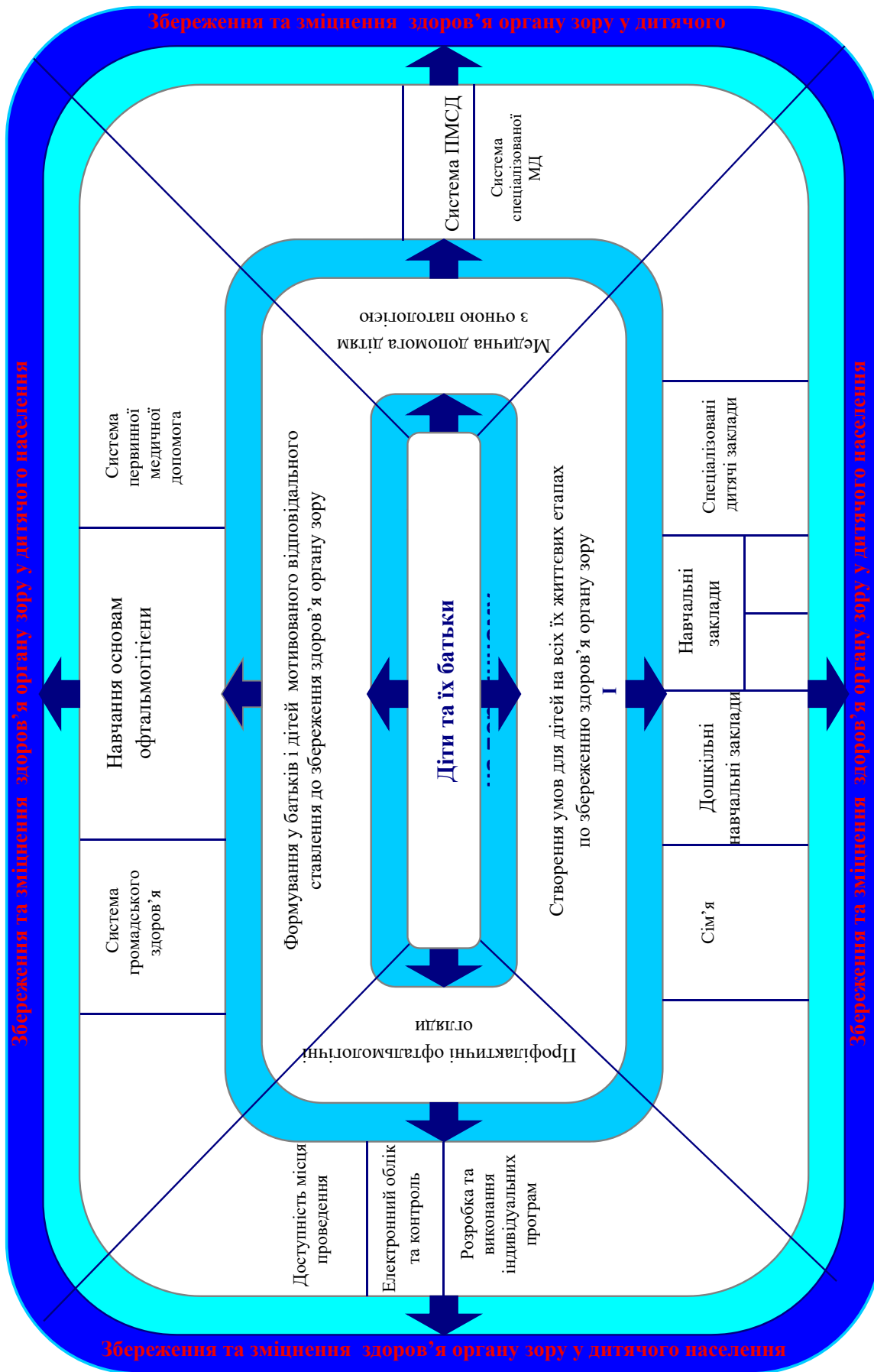

Рис. 1. Система медико-соціальних кластерів забезпечення у дітей збереження та зміцнення здоров'я органу зору

індивідуальних програм усунення факторів ризику розвитку офтальмологічної патології, реабілітації або скерування на лікування до лікаря-офтальмолога дитячого.

Організація доступної та якісної спеціалізованої офтальмологічної допомоги дитячому населенню.

Така сегментація кластерів вимагає міжсекторального підходу до вирішення існуючих проблеми по збереженню та зміцненню здоров'я органу зору у дитячого населення із визначенням координатора діяльності між різними секторами. При цьому в кожному кластері визначені виконавці поставлених завдань. Такими виконавцями являються: представники влади, організатори охорони здоров'я, медичні працівники служби ПМСД, лікарі-спеціалісти, працівники системи громадського здоров'я, працівники дитячих дошкільних закладів, загальноосвітні школи, власники навчальних закладів, закладів ПМСД та закладів охорони здоров'я, в яких надається офтальмологічна допомога дитячому населенню, спеціалізовані заклади для дітей, дії яких повинні бути скеровані на забезпечення умовами та формування у батьків та дітей здоров'язберігаючої офтальмологічної поведінки.

Базуючись на розроблених медико-соціальних кластерах збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору, розроблено сучасну функціонально-організаційну систему збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору, яка представлена в таблиці 1.

Стратегічним напрямком системи є збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору.

Тактичним напрямком системи є формування та ведення при підтримці батьків дітьми здоров'язберігаючої офтальмологічної поведінки при створенні для цього необхідних умов на всіх життєвих етапах дитини.

Розробка сучасної функціонально-організаційної системи збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору в повоєнних умовах та на сучасному етапі реформування системи охорони здоров'я України в повоєнний період базувалась на принципі, що ефективна діяльність будь-якої функціонально-організаційної системи залежить від наступного:

- чітко визначеної мети, задач, індикаторів досягнення, системи та критеріїв оцінки, термінів виконання;
- визначення виконавців, розподіл функцій між ними та координації їх діяльності;
- рівня ресурсного (фінансового, кадрового, матеріально-технічного, наукового, методичного) забезпечення системи, який має відповідати доказовому менеджменту та чинній нормативній базі з ефективним управлінням ним;
- ефективному управлінню системою з організації її діяльності;
- готовністю населення мотивовано та відповідально ставитися до особистого здоров'я та вміти і вести здоров'язберігаючий спосіб життя.

Необхідно зазначити, що обґрунтована, розроблена та запропонована функціонально-організаційна система збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору в повоєнних умовах базується на існуючій системі медико-профілактичного забезпечення дитячого населення, яка покращена за рахунок забезпечення функціонально-організаційної оптимізації, міжсекторального підходу її діяльності та удосконалення управління нею.

На виконання вищезазначеного до представлені системи включені:

Існуючі елементи, діяльність яких удосконалена – це заклади охорони здоров'я первинної, спеціалізованої медичної допомоги, в яких надається медична дитяча офтальмологічна допомога в межах Програми державних медичних гарантій. Надання спеціалізованої офтальмологічної допомоги дитячому населенню у відповідності до чинних її стандартів може, за рішенням батьків, надаватися і в закладах охорони здоров'я приватної форми власності.

Новими елементами системи є наступні:

1. Включення до представлені системи законодавчої та виконавчої регіональної (територіальної) влади з визначенням для них цільових задач та функцій, в тому числі включення до цільових комплексних соціальних програм розділу по забезпеченню збереження у дітей здоров'я органу зору з визначенням обсягів та джерел її фінансування, а також координації даного напрямку міжсекторальної діяльності.
2. Включення до системи власників дитячих, навчальних та інших закладів для дітей з їх постійним чи тимчасовим перебуванням із створенням умов, що сприяють збереженню здоров'я у дітей органу зору.
3. Включення до системи власників закладів охорони здоров'я із забезпеченням ресурсами з надання дитячому населенню профілактичної та медичної офтальмологічної допомоги.
4. Включення до системи інших секторів з використанням механізму державно-приватного партнерства для забезпечення учасників системи необхідними умовами для ефективної діяльності.
5. Включення до системи служб соціального захисту населення для супроводу окремих категорій дитячого населення.
6. Включення до представлені системи систему громадського здоров'я з метою формування у батьків і дітей мотивованого відповідального ставлення до збереження дітьми високого рівня офтальмологічного здоров'я та навчання їх сумісно із медичними працівниками правилам офтальмологієні.
7. Принципово новим в організації спеціалізованої офтальмологічної допомоги є в повоєнних умовах запровадження мобільних форм надання офтальмологічної допомоги дитячому населенню для віддалених населених пунктів та населених пунктів гірської географічної зони проживання.

Таблиця 1

Сучасна функціонально-організаційна система збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору

<i>Мета:</i> підвищення ефективності діяльності по збереженню та зміцненню у дитячого населення здоров'я органу зору			
Владні структури	Система охорони здоров'я		Інші сектори та учасники процесу
	Система надання медичної допомоги	Система громадського здоров'я	
Регіональні/територіальні рада Включення до цільових комплексних програм складових по забезпеченню збереження та зміцнення у дітей здоров'я органу зору та організації доступної для дітей офтальмологічної допомоги	Система надання медичної допомоги Включення до системи ПМСД на принципах загальної лікарської практики-сімейної медицини з формуванням у ЛЗП-СЛ компетенцій з надання дітям комплексної медичної офтальмологічної допомоги	Формування стратегії та плану комунікації з батьками та дітьми з питань формування відповідального ставлення до особистого офтальмологічного здоров'я.	Використання для забезпечення ефективної діяльності системи механізму державно-приватного партнерства
	При формуванні спроможної мережі закладів охорони здоров'я спеціалізованої медичної допомоги формування підрозділів з надання офтальмологічної допомоги дитячому населенню мережа яких забезпечить доступність даного виду медичної допомоги дітям	Школа відповідального батьківства: цикл занять про здоровий зір у дітей	Державні/комунальні дошкільні дитячі заклади
Регіональні/територіальні державні адміністрації	Розробка раціональних маршрутів для дітей з метою отримання спеціалізованої офтальмологічної медичної допомоги	Школи здоров'я для дітей: цикл занять «Я добре бачу»	Залучення до системи приватного сектору охорони здоров'я та визначення механізмів взаємодії з державним сектором ОЗ
Створення міжсекторальної координаційної ради	Координація діяльності первинного рівня та закладів спеціалізованої офтальмологічної медичної допомоги дитячому населенню	Створення цільових сайтів ЗОЗ з інформацією про здоров'я зберігаючи офтальмологічні технології та можливості отримання профілактичних послуг	Державні/комунальні загальноосвітні школи
<i>Фінансування цільових заходів регіональних/територіальних програм</i>	Створення та ведення регіональних електронних реєстрів дітей з патологією органу зору та факторами ризику її розвитку	Цільова офтальмологічна здоров'яформуюча програма телебачення	Залучення до системи служб соціального захисту населення для супроводу дітей батько (батьки) яких загинули під час війни проти російської воєнної агресії
Власники навчальних закладів	Забезпечення безперервного професійного розвитку всіх медичних працівників які беруть участь у наданні офтальмологічної допомоги	Школа	Приватні загальноосвітні школи
Оснащення та освітлення	Оснащення та освітлення	Школи-інтернати загального типу	Школи-інтернати загального типу

Продовження таблиці 1

навчальних класів у відповідності до правил офтальмологієси.	дитячому населенню	Формування для дітей із факторами ризику індивідуальних програм збереження та зміцнення здоров'я органу зору	Залучення до системи служб соціального захисту населення для супроводу дітей із соціально незахищених сімей вимушених переселенців
Створення безпечних умов у спортивних залах та місцях відпочинку дітей	Створення системи реабілітації для дітей, які мають захворювання органу зору або фактори ризику їх розвитку	Надання інформації цільовим групам населення про економічні переваги профілактики по збереженню офтальмологічного здоров'я у дітей	Вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації
Власники закладів охорони здоров'я	Розробка та впровадження електронної карти дитини з патологією органу зору		
Ресурсне забезпечення у відповідності до реальних потреб в залежності від рівня ЗОЗ та виду (амбулаторна, стаціонарна) медичної допомоги	Запровадження мобільних форм надання офтальмологічної допомоги дитячому населенню для віддалених населених пунктів та населених пунктів гірської географічної дони проживання	Залучення в систему сфери громадського здоров'я з метою забезпечення епідеміологічного нагляду за факторами ризику розвитку очної патології у дітей та ефективної її профілактики.	Будинки дитини
			Дитячі колонії
<p>Батьки дітей:</p> <ol style="list-style-type: none"> Інформовані про фактори ризику розвитку патології органу зору у дітей та перші ознаки порушення функції зору; правила офтальмологієси та нормативів зорового навантаження; необхідності та місця і умов проходження профілактичних офтальмологічних оглядів. Мотивовані до забезпечення збереження та зміцнення у дітей здоров'я органу зору. Забезпечують і контролюють збереження та зміцнення дітьми здоров'я органу зору та мотивують до цього дітей. <p>Діти з розділення за віком:</p> <ol style="list-style-type: none"> Інформовані про фактори ризику розвитку патології органу зору у дітей та перші ознаки порушення функції зору; правила офтальмологієси та нормативів зорового навантаження; необхідності та місця і умов проходження профілактичних офтальмологічних оглядів. Мотивовані до забезпечення збереження та зміцнення здоров'я органу зору. Виконують правила офтальмологієси у повсякденному житті. <p><i>Моніторинг та оцінка</i> ефективності оптимізації сучасної функціонально-організаційної системи збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору за індикаторами структури, процесу та результату.</p>			

Важливими складовими системи є забезпечення системи висококваліфікованими кадрами та комплексна інформатизація міжсекторальної визначеної діяльності.

Система є пацієнтоорієнтованою. Вона зорієнтована на дітей та їх батьків, які мають бути мотивованими до здоров'язберігаючої поведінки по відношенню до органу зору у дітей, навченими методам профілактики патології органу зору з використанням основ офтальмогігієни та застосовувати знання в повсякденному житті.

Необхідною складовою забезпечення ефективності діяльності системи є моніторинг та оцінка показників стану офтальмологічного здоров'я дитячого населення та складових діяльності складових системи із їх корегуванням, за необхідності. З метою проведення моніторингу та оцінки необхідно розробляти для конкретної території індикатори структури, процесу, результату. Дані індикатори мають розроблятися щорічно, враховуючи динаміку показників стану офтальмологічного здоров'я дитячого населення та комплексних показників кожного учасника системи.

Обговорення результатів дослідження

Аналіз результатів наукових досліджень та документи Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я дозволяють обґрунтовано стверджувати, що в Україні, не дивлячись на намагання вирішити проблему забезпечення дитячого населення високим рівнем офтальмологічного здоров'я, відсутній комплексний системний міжсекторальний підхід для формування організаційних засад збереження офтальмологічного здоров'я дітей [21–23]. Обґрунтована й запропонована сучасна функціонально-організаційна система є комплексною, міжсекторальною та пацієнтоорієнтованою на дітей; вона охоплює дітей на всіх життєвих етапах незалежно від місця перебування та соціально-економічного статусу. Такий підхід має забезпечити підвищення ефективності діяльності по збереженню та зміцненню у дитячого населення здоров'я органу зору.

Література

1. Варивончик ДВ. Світові епідеміологічні характеристики поширеності порушень зору. *Офтальмологія*. 2016;1(03):7-12.
2. UNDP [Інтернет]. Кількість людей з порушенням зору в Україні зростає: як ініціативи UNDP сприяють якісній реабілітації; [цитовано 09.12.2025]. Доступно на <https://www.undp.org/uk/ukraine/news/kilkist-lyudey-z-porushennyam-zoru-v-ukrayini-zrostaye-yak-initsiatyvy-undp-spryyayut-yakisniy-reabilitatsiyi6>
3. Stern J, Yasmin S, Qureshi MB, Bourne R. 2030 In Sight: the future of global eye health. *Eye (Lond)*. 2024;38(8):1979-1980. <https://doi.org/10.1038/s41433-023-02815-2>
4. Президент України. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. [Інтернет].2019. Указ президента України №722/2019. Доступно: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.
5. Manyazewal T. Using the World Health Organization health system building blocks through survey of healthcare professionals to determine the performance of public healthcare facilities. *Arch Public Health*. 2017;31;75:50. <https://doi.org/10.1186/s13690-017-0221-9>.
6. World Health Organization 2009. VISION 2020. New Delhi: WHO Regional Office for South-East Asia.; 37 . Report of the Expert Group Meeting New Delhi, India, 19–20 December 2007.
7. Medvedovska NV, Denysiuk LI, Bondarenko NY. The priority of organizational improvement of preventive vector in the system of intersectoral interaction for the preservation of children's eye health. *CHILD*. 2024;19(5):280-6. <https://doi.org/10.22141/224-0551.19.5.2024.1722>

Перспективи подальших досліджень

Перспективи подальших наукових досліджень будуть пов'язані з упровадженням запропонованих інновацій та вивченням їх ефективності. Передбачається, що актуальними напрямками подальших досліджень буде комплексне вивчення впливу, в тому числі віддалених наслідків війни проти російської воєнної агресії, на стан здоров'я органу зору у дітей різних регіонів України та рівень їх забезпечення спеціалізованою медичною, у тому числі профілактичною, офтальмологічною допомогою.

Висновки

Представлена комплексна сучасна функціонально-організаційна система збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору, яка носить міжсекторальний характер, є пацієнтоорієнтованою на дітей та охоплює дітей на всіх їх життєвих етапах незалежно від місця перебування. При цьому основними учасниками системи визначені владні структури, система надання медичної допомоги, система громадського здоров'я, навчальні заклади різних рівнів та форм власності, інші сектори та учасники процесу, включаючи дитячі, будинки та дитячі колонії, служби соціального захисту. В даній системі кожний її учасник має свої завдання та функції при їх координації, яку забезпечує міжсекторальна координаційна рада регіональної/територіальної державної адміністрації. При цьому базовим рівнем в процесі забезпечення збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору виступає сім'я дитини.

Принципово новим в організації спеціалізованої офтальмологічної допомоги в повоєнних умовах є запровадження мобільних форм надання офтальмологічної допомоги дитячому населенню для віддалених населених пунктів та населених пунктів гірської географічної зони проживання.

8. Denisyuk LI, Medvedovska NV. Preserving the health of the organ of vision in children: organizational principles. *Med Sci Ukr (MSU)*. 2024;20(1):137-45. Доступно на: <https://doi.org/10.32345/2664-4738.1.2024.18>
9. Медведовська НВ, Денисюк ЛІ. Комбінація превентивного, предиктивного, персоналізованого підходу до попередження поширення офтальмологічних хвороб серед дітей в Україні. Актуальні проблеми профілактичної медицини. 2024;1:66-75. <https://doi.org/10.32782/2786-9067-2024-27-9>.
10. Денисюк ЛІ, Медведовська НВ. Організація надання медичної допомоги дітям із розладами функцій зору в світлі сучасних реформ охорони здоров'я. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Медицина»*. 2024;1(69):88-93. <https://doi.org/10.32782/2415-8127.2024.69.15>.
11. Антипкін ЮГ, Абатуров ОС, Медведовська НВ, Денисюк ЛІ, Мірошников ОО, Бондаренко НЮ. Запобігання порушенням функцій зору в шкільному віці: погляд на проблему вчителів середньої школи. *Здоров'я дитини*. 2024;19(4):175-161. <https://doi.org/10.22141/2224-0551.19.4.2024.1702>
12. Денисюк ЛІ, Медведовська НВ. Профілактика розладів функцій зору у дітей різного віку, особливості взаємодії на рівні батьків та родини. *Сімейна медицина. Європейські практики*. 2024;3(109):72-76. <https://doi.org/10.30841/2786-720X.3.2024.313978>.
13. Медведовська НВ, Малишевська ЄМ, Денисюк ЛІ, Яновська НМ. Обізнаність вчителів середньої школи з проблем порушення функцій зору серед учнів, готовність освітян до участі в заходах з їх попередження. *Економіка і право охорони здоров'я*. 2020;1:38-41.
14. Денисюк ЛІ, Поветкіна ТМ. До питання готовності батьків долучитися до заходів із попередження виникнення офтальмологічної патології у дітей. *Україна. Здоров'я нації*. 2024;2:7-11. <https://doi.org/10.32782/2077-6594/2024.2/01>
15. Mironyuk IS, Slabkiy GO, Shcherbinska OS, Bilak-Lukianchuk VJ. Consequences of the war with the russian federation for the public health of Ukraine. *Reprod Health*. 2022;(8):26-31. <https://doi.org/10.30841/2708-8731.8.2022.273291>
16. Миронюк ІС, Слабкий ГО, Лопіт ВВ. Вплив війни проти російської агресії на стан громадського здоров'я населення регіону, віддаленого від зони активних бойових дій. *Громадське здоров'я в Україні: здобутки та виклики сьогодення: колективна монографія*. Полтава; 2023. 44–49.
17. Расенко О. *socportal.info* [Інтернет]. У МОЗ заявили про десятки вбитих лікарів на війні; 30 жовт. 2022. Доступно на: <https://socportal.info/ua/news/v-moz-nazvali-chislo-ubitykh-vrachei-okkupantami/>.
18. Суспільне Херсон [Інтернет]. Які проблеми мають медичні заклади Херсонщини після деокупації та як їх вирішувати; 5 квіт. 2023. Доступно на: <https://suspilne.media/kherson/436020-aki-problemi-maut-medicni-zakladi-hersonsini-pisla-deokupacii-ta-ak-ih-virusivati/>.
19. Рогач ІМ, Качала ЛЮ, Качала ТВ. Вплив війни з рф на чинники поведінково-біологічного характеру формування громадського здоров'я населення України. *Матеріали 77-ї підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу «УжНУ»*; Ужгород, Україна. Ужгород: 2023. 57–58.
20. Слабкий ГО, Німчук СС. Вплив війни з рф на соціально-економічні детермінанти формування громадського здоров'я населення України. *The 4th International scientific and practical conference "Scientific research in the modern world"*; 2023 February 9–11; Toronto. Toronto: Perfect Publishing; 2023. 94–98.
21. Денисюк ЛІ, Медведовська НВ. Медико-соціальні аспекти офтальмологічної патології: різносторонній погляд на проблему. *Медична наука України*. 2024;20(3):93-101. <https://doi.org/10.32345/2664-4738.3.2024.11>.
22. Антипкін ЮГ, Медведовська НВ, Денисюк ЛІ, Бондаренко НЮ, Мірошников ОО. Обґрунтування доцільності удосконалення міжсекторальної взаємодії з метою збереження офтальмологічного здоров'я дітей в Україні. *Сучасна педіатрія. Україна*. 2024;4(140):13-17. <https://doi.org/10.15574/SP.2024.140.13>
23. Медведовська НВ, Денисюк ЛІ, Мірошников ОО, Бондаренко НЮ. Міжсекторальний підхід до удосконалення діагностики порушень зору у дітей, як пріоритетний вектор превентивного втручання. *Сучасна педіатрія. Україна*. 2024;5(141):23-29. [https://doi.org/10.15574/SP.2024.5\(141\).2329](https://doi.org/10.15574/SP.2024.5(141).2329).

References

1. Varyvonchik DV. Svitovi epidemiologichni charakteristiki poshirenosti porushen zoru [World epidemiological characteristics of the prevalence of visual impairment]. *Oftalmologiya*. 2016;1(03):7-12 [in Ukrainian].
2. UNDP [Internet]. Kilkist lyudej z porushennyam zoru v Ukrayini zrostaye: yak iniciativi UNDP spriyayut yakisnij rehabilitaciyi [The number of people with visual impairment in Ukraine is growing: how UNDP initiatives contribute to quality rehabilitation]; [citovano 09.12.2025]. Dostupno na: <https://www.undp.org/uk/ukraine/news/kilkist-lyudej-z-porushennyam-zoru-v-ukrayini-zrostaye-yak-initsiatyvy-undp-spriyayut-yakisnij-rehabilitatsiyi6> [in Ukrainian].
3. Stern J, Yasmin S, Qureshi MB, Bourne R. 2030 In Sight: the future of global eye health. *Eye (Lond)*. 2024;38(8):1979-1980. <https://doi.org/10.1038/s41433-023-02815-2>
4. Prezident Ukrayini. Pro Cili stalogo rozvitku Ukrayini na period do 2030 roku. [Internet].2019. Ukaz prezidenta Ukrayini №722/2019 [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030. Decree of the President of Ukraine No. 722/2019.].Dostupno na : <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> [in Ukrainian].
5. Manyazewal T. Using the World Health Organization health system building blocks through survey of healthcare professionals to determine the performance of public healthcare facilities. *Arch Public Health*. 2017;31;75:50. <https://doi.org/10.1186/s13690-017-0221-9>.
6. World Health Organization 2009. VISION 2020. New Delhi: WHO Regional Office for South-East Asia.; 37 . Report of the Expert Group Meeting New Delhi, India, 19–20 December 2007.
7. Medvedovska NV, Denysiuk LI, Bondarenko NY. The priority of organizational improvement of preventive vector in the system of intersectoral interaction for the preservation of children's eye health. *CHILD*. 2024;19(5):280-6. <https://doi.org/10.22141/2224-0551.19.5.2024.1722>

8. Denisyuk LI, Medvedovska NV. Preserving the health of the organ of vision in children: organizational principles. Med Sci Ukr (MSU). 2024;20(1):137-45. Доступно на: <https://doi.org/10.32345/2664-4738.1.2024.18>
9. Medvedovska NV, Denysiuk LI. Kombinaciya preventivnogo, prediktivnogo, personifikovanogo pidhodu do poperedzhennya poshirennya oftalmologichnih hvorob sered ditej v Ukraini [A combination of preventive, predictive, personalized approach to preventing the spread of ophthalmological diseases among children in Ukraine]. Aktualni problemi profilaktichnoyi medicini. 2024;1:66-75. <https://doi.org/10.32782/2786-9067-2024-27-9> [in Ukrainian].
10. Denysiuk LI, Medvedovska NV. Organizaciya nadannya medicinoyi dopomogi dityam iz rozladami funkcij zoru v svitli suchasnih reform ohoroni zdorov'ya [Organization of medical care for children with visual impairments in the light of modern health care reforms]. Naukovij visnik Uzhgorodskogo universitetu. Seriya «Medicina». 2024;1(69):88-93. <https://doi.org/10.32782/2415-8127.2024.69.15> [in Ukrainian].
11. Antypkin YH, Abaturov OY, Medvedovska NV, Denysiuk LI, Miroshnykov OO, Bondarenko NY. Zapobigannya porushennyam funkcij zoru v shkilnomu vici: poglyad na problemu vchiteliv serednoyi shkoli [Prevention of visual impairments in school age: a view of the problem of secondary school teachers]. Zdorov'ya ditini. 2024;19(4):175-161. <https://doi.org/10.22141/2224-0551.19.4.2024.1702> [in Ukrainian].
12. Denisyuk LI, Medvedovska NV. Profilaktika rozladiv funkcij zoru u ditej riznogo viku, osoblivosti vzayemodiyi na rivni batkiv ta rodini [Prevention of visual impairments in children of different ages, features of interaction at the level of parents and family]. Simejna medicina. Yevropejski praktiki. 2024;3(109):72-76. <https://doi.org/10.30841/2786-720X.3.2024.313978> [in Ukrainian].
13. Medvedovska NV, Malyshevska YM, Denisyuk LI, Yanovska NM. Obiznanist vchiteliv serednoyi shkoli z problem porushennya funkcij zoru sered uchniv, gotovnist osvityan do uchasti v zahodah z yih poperedzhennya [Awareness of secondary school teachers about the problems of visual impairment among students, readiness of educators to participate in measures to prevent them]. Ekonomika i pravo ohoroni zdorov'ya. 2020;1:38-41[in Ukrainian].
14. Denisyuk LI, Povietkina TM. Do pitannya gotovnosti batkiv doluchitisya do zahodiv iz poperedzhennya viniknennya oftalmologichnoyi patologiyi u ditej. Ukrayina [On the issue of parents' readiness to participate in measures to prevent the occurrence of ophthalmological pathology in children]. Zdorov'ya nacyi. 2024;2:7-11. <https://doi.org/10.32782/2077-6594/2024.2/01> [in Ukrainian].
15. Mironyuk IS, Slabkiy GO, Shcherbinska OS, Bilak-Lukianchuk VJ. Consequences of the war with the russian federation for the public health of Ukraine. Reprod Health. 2022;(8):26-31. <https://doi.org/10.30841/2708-8731.8.2022.273291>
16. Myroniuk I, Lopit V. Vplyv viiny proty rosiiskoi ahresii na stan hromadskoho zdorovia naseleння rehionu viddaleno ho vid zony aktyvnykh boiovykh dii [The impact of the war against Russian aggression on the public health of the population of a region remote from the zone of active hostilities]. Hromadske zdorovia v Ukraini: zdobutky ta vyklyky sohodennia. Poltava: Poltava; 2022. 44-51 p. [in Ukrainian].
17. Rasenko O. socportal.info [Internet]. U MOZ zayavili pro desyatki vbitih likariv na vijni [The Ministry of Health announced dozens of doctors killed in the war]; 30 zhovt. 2022. Dostupno na: <https://socportal.info/ua/news/v-moz-nazvali-chislo-ubitykh-vrachei-okkupantami/>. [in Ukrainian].
18. Suspilne Herson [Internet]. Yaki problemi mayut medicini zakladi Hersonshhini pislya deokupaciyi ta yak yih virishuvati [What problems do medical institutions of the Kherson region have after deoccupation and how to solve them]; 5 kvit. 2023. Dostupno na: <https://suspilne.media/kherson/436020-aki-problemi-maut-medicni-zakladi-hersonsini-pisla-deokupacii-ta-ak-ih-virishuvati/>. [in Ukrainian].
19. Rohach IM, Kachala LO, Kachala TV. Vplyv vijni z rf na chinniki povedinkovo-biologichnogo harakteru formuvannya gromadskoho zdorov'ya naseleння Ukraini [The impact of the war with the Russian Federation on the factors of the behavioral and biological nature of the formation of public health of the population of Ukraine]. Materiali 77-yi pidsumkovoyi naukovoyi konferenciyi profesorsko-vikladackogo skladu «UzhNU»; Uzhgorod, Ukrayina. Uzhgorod: 2023. 57–58 [in Ukrainian].
20. Slabkiy HO, Nimchuk SS. Vplyv viiny z rf na sotsialno-ekonomichni determinanty formuvannya hromadskoho zdorovia naseleння Ukraini [The impact of the war with the Russian Federation on the socio-economic determinants of the formation of public health of the population of Ukraine] The 4th International scientific and practical conference “Scientific research in the modern world”; 2023 February 9-11; Toronto. Toronto: Perfect Publishing; 2023. 94–98. [in Ukrainian].
21. Denysiuk LI, Medvedovska NV. Mediko-socialni aspekti oftalmologichnoyi patologiyi: riznostoronnij poglyad na problemu [Medical and social aspects of ophthalmological pathology: a multifaceted view of the problem. Medical Science of Ukraine]. Medichna nauka Ukraini. 2024;20(3):93-101. <https://doi.org/10.32345/2664-4738.3.2024.11> [in Ukrainian].
22. Antypkin YH, Medvedovska NV, Denysiuk LI, Bondarenko NY, Miroshnykov OO. Obruntuvannya docilnosti udoskonalennya mizhsektoralnoyi vzayemodiyi z metoyu zberezhenya oftalmologichnogo zdorov'ya ditej v Ukraini [Justification of the feasibility of improving inter-sectoral interaction to preserve the ophthalmological health of children in Ukraine]. Suchasna pediatriya. Ukrayina. 2024;4(140):13-17. <https://doi.org/10.15574/SP.2024.140.13> [in Ukrainian].
- 23 Medvedovska NV, Denysiuk LI, Miroshnykov OO, Bondarenko NY. Mizhsektoralnij pidhid do udoskonalennya diagnostiki porushen zoru u ditej, yak prioritetnij vektor preventivnogo vtruchannya [Intersectoral approach to improving the diagnosis of visual impairment in children as a priority vector of preventive intervention]. Suchasna pediatriya. Ukrayina. 2024;5(141):23-29. [https://doi.org/10.15574/SP.2024.5\(141\).2329](https://doi.org/10.15574/SP.2024.5(141).2329) [in Ukrainian].

Мета: представити обґрунтовану та розроблену сучасну функціонально-організаційну систему збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору.

Матеріали та методи. *Матеріали:* результати особистих попередніх наукових досліджень та наявний досвід із діяльності по збереженню у дітей здоров'я органу зору. *Методи:* бібліографічний, моделювання, структурно-логічного аналізу.

Результати. Представлена комплексна сучасна функціонально-організаційна система збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органа зору, яка носить міжсекторальний характер, є пацієнтоорієнтованою на дітей; вона охоплює дітей на всіх їх життєвих етапах незалежно від місця перебування. При цьому основними учасниками системи визначені

владні структури, система надання медичної допомоги, система громадського здоров'я, навчальні заклади різних рівнів та форм власності, інші сектори та учасники процесу, включаючи дитячі, будинки та дитячі колонії, служби соціального захисту. В дані системі кожний її учасник має свої завдання та функції при їх координації, яку забезпечує міжсекторальна координаційна рада регіональної/територіальної державної адміністрації. Базовим рівнем в процесі забезпечення збереження та зміцнення у дитячого населення здоров'я органу зору виступає сім'я дитини.

Принципово новим в організації спеціалізованої офтальмологічної допомоги в повоєнних умовах є запровадження мобільних форм надання офтальмологічної допомоги дитячому населенню для віддалених населених пунктів та населених пунктів гірської географічної зони проживання.

Висновки. Обґрунтована та розроблена сучасна функціонально-організаційна система збереження та зміцнення здоров'я органу зору у дитячого населення охоплює весь життєвий цикл дітей незалежно від їх соціального статусу та місця перебування. Її впровадження забезпечить створення умов для забезпечення мотивованого збереження та зміцнення дитьми здоров'я органу зору.

Ключові слова: орган зору, здоров'я, діти, збереження, медична допомога, сучасна система, характеристика.

Purpose: to present a substantiated and developed modern functional-and-organizational system for preserving and strengthening the health of the organ of vision in children infants.

Materials and methods. *Materials:* results of personal preliminary scientific research and existing experience in activities to preserve the health of the organ of vision in children. *Methods:* bibliographic, of modeling, of structural-and-logical analysis.

Results. A comprehensive modern functional-and-organizational system for preserving and strengthening the health of the organ of vision in children, which is intersectoral, patient-oriented and covers children at all their life stages, regardless of their location, is presented.

The modern functional-and-organizational system of preserving and strengthening the health of the organ of vision in children is built on certain medical and social clusters.

These clusters are: the formation of a motivated responsible attitude in parents and children to the preservation of the health of the organ of vision and their training in the basics of ophthalmic hygiene; conducting preventive ophthalmological examinations with the development of individual programs of medico-prophylactic and rehabilitation programs for children with pathology of the organ of vision and risk factors for their development; creating conditions for children at all their life stages to preserve the health of the organ of vision; specialized affordable medical care for children with eye pathology.

At the same time, the main participants of the system are the authorities, the system of medical care, the public health system, educational institutions of various levels and forms of ownership, other sectors and participants in the process, including orphanages and children's colonies, social protection services. In this system, each of its participants has its own tasks and functions in their coordination, which is provided by the Intersectoral Coordination Council of the Regional/Territorial State Administration.

It is important to include legislative and executive regional (territorial) authorities in the presented system with the definition of target tasks and functions for them. They consist in the inclusion in the targeted comprehensive social programs of a section on ensuring the preservation of the health of the organ of vision in children with the determination of the volume and sources of its financing and coordination of this area of intersectoral activity.

The basic level in the process of ensuring the preservation and strengthening of the health of the organ of vision in the child population is the child's family.

In the post-war conditions, the introduction of mobile forms of ophthalmological care for children for remote settlements and settlements of the mountainous geographical zone of residence is fundamentally new in the organization of specialized ophthalmological care.

Important components of the system are the provision with highly qualified personnel and the comprehensive informatization of defined intersectoral activities.

The system is patient-oriented. It is aimed at children and their parents, who should be motivated to health-preserving behavior in relation to the organ of vision in children, trained in methods of preventing pathology of the organ of vision with the application of the basics of ophthalmic hygiene and use knowledge in everyday life.

A necessary component of ensuring the effectiveness of the system is monitoring and assessment of indicators of the state of ophthalmological health of the child population and components of the activities of the sectors of the system with their correction, if necessary. In order to carry out monitoring and assessment, it is necessary to develop indicators of structure, process, and result for a specific territory. These indicators should be developed annually, taking into account the dynamics of indicators of the state of ophthalmological health of the child population and complex indicators of each participant of the system.

Conclusions. A substantiated and developed modern functional-and-organizational system for preserving and strengthening the health of the organ of vision in the children covers the entire life cycle of children, regardless of the social status and location of the child. Its implementation will ensure the creation of conditions for ensuring the motivated preservation and strengthening of the health of the organ of vision by children.

Key words: organ of vision, health, children, preservation, medical care, modern system, characteristics.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflict of interest: absent

Відомості про авторів

Слабкий Геннадій Олексійович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри громадського здоров'я, епідеміології та інфекційних хвороб ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 1, м. Ужгород, Україна, 88000.

gennadiy.slabkiy@uzhnu.edu.ua, ORCID ID: 0000-0003-2308-7869 ^{A, F}

Ілько Андрій Васильович – кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри терапії та сімейної медицини ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000.

andrij.ilko@uzhnu.edu.ua, ORCID ID: 0000-0003-0897-593X ^{D, E}

Хасілева Анастасія Олегівна – аспірант кафедри наук про здоров'я ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; пл. Народна, 3, м. Ужгород, Україна, 88000.

nastyha-ahill@ukr.net, ORCID ID: 0009-0007-8950-9039 ^{B, C, D, E}

Дата першого надходження статті до видання: 20.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.04.2026